

• Una dintre figurile cele mai importante din Peninsula Iberică a fost Abraham Zacuto (1450-1520), om de știință evreu care a pus bazele navigației portugheze în timpul secolului al XVI-lea. Opera sa esențială a fost „Almanah Perpetuum”, publicat în Leiria, în 1496. Provenea dintr-o familie din Franța, care emigrase în Castilia, în secolul al XIV-lea. Decretul de expulzare din 1492 l-a făcut, însă, să se stabilească în Portugalia. Experiența sa în domeniu a contribuit la expediția lui Vasco Da Gama către India. A devenit un membru respectat al societății, considerat „matematicianul curții regale”.

• Cea mai interesantă grupare evreiască din Chile este cea a unor pompieri voluntari care provin, cu toții, din rândul acestei comunități. Alte etnii au, de asemenea, astfel de intervenții în caz de incendiu. Pompierii evrei se auto-intitulează „Bomba Israel” și se bucură de apreciere din partea cetățenilor capitalei Santiago de Chile. Cei care apelează la serviciile acestor voluntari pot observa că pe mașinile lor flutură atât steagul chilian, cât și cel israelian.

• Una dintre cele mai mici comunități evreiești din Europa a fost, de-a lungul timpului, cea din Albania. În 1930, în cadrul unui referendum, doar 204 de cetățeni s-au declarat de etnie evreiască. În 1937, comunitatea evreiască, deși foarte mică numeric, a fost recunoscută oficial de către guvern. Cei mai mulți evrei locuiau în Vlora și Kavaje. Înaintea celui de-al doilea război mondial, sute de evrei au căutat refugiu în Albania. După război, în timpul dictaturii lui Enver Hodja, comunitatea evreiască din Albania a fost complet izolată de lumea evreiască și procesul de asimilare s-a accentuat. Azi se estimează că mai există zece familii evreiești în întreaga Albanie.

• Cea mai mare altitudine la care se ține anual un Seder de Pesah se găsește în Nepal. „Seder în vârful lumii” este numele sub care această ceremonie este celebrată de tineri evrei din întreaga lume care vin în această zonă, în perioada primăverii. Tradiția a fost inaugurată în 1990, când câțiva turiști israelieni au decis să își amintească de salvarea din robia egipteană chiar și în Nepal. De atunci, câțiva rabini din comunitatea Lubavitch îi întâmpină cu *mațot* și vin pe cei care au uitat acasă ingredientele necesare pentru o adevărată masă de Pesah. Locuitorii din Katmandu s-au obișnuit deja cu turiștii cu rucsace și... *chipa*, care se întâlnesc la un popas de Pesah, la poalele munților Himalaya. Sederul este ținut într-un cort imens, instalat în fața ambasadei israeliene. Anul acesta, peste 1.500 de israelieni au celebrat Pesahul la Katmandu, ignorând avertizările referitoare la pericolele din zonă.

• Una dintre cele mai active comunități sioniste din lume a fost cea din Rhodesia, actualul Zimbabwe. În 1998, s-a înființat, în Bulawayo, Organizația Sionistă Central Africană - cea mai importantă mișcare promotivă a existenței statului evreu. Comunitatea evreiască a crescut substanțial în perioada de progres economic a acestei țări, dar, după transformările și luptele care au marcat această societate, azi mai trăiesc doar aproximativ 300 de evrei în capitala Harare.

• Pentru mai multe secole, opera lui Josephus Flavius a fost cea mai cunoscută mătură istorică din lume. Consemnările sale se referă la viața evreilor ce trăiau la răscrucea dintre milenii și în zorii creștinismului. Joseph ben Matthias s-a născut în Ierusalim, în 37 e.a., în timpul ocupației romane în Palestina. Pentru scurt timp, el a condus revolta anti-romană din Galilea, până ce a fost capturat și închis de către Vespasian, iar mai apoi eliberat pentru că a prezis în mod corect că cel ce îl capturase avea să devină împăratul Romei. Spre sfârșitul războiului, el l-a asistat pe Titus în negocierile lui cu revoluționarii evrei. Refugiat la curte, la Roma, a început să scrie, în limba sa maternă - aramaică -, o istorie a războiului căruia îi fusese martor.

• Societatea indiană este una dintre cele mai tolerante în ceea ce privește diversitatea etnică, religioasă și culturală. Deși puțini la număr (aproximativ 5.000), evreii trăiesc azi în capitală și sunt prezenți, fără vreo opreliște, în viața publică. Despre una dintre cele mai faimoase actrițe de film, Zeenat Aman, se spune că ar avea mamă evreică. Istoria recentă a Bombay-ului înregistrează un guvernator evreu și un comandant al armatei de aceeași etnie. Evreii au ocupat poziții importante în armata indiană și în administrația locală. Unul dintre cei mai importanți poeți ai Indiei, Nissim Ezeickel, și caricaturistul Abu Abraham sunt, de asemenea, evrei.

LUCIANA FRIEDMANN

Versurile poetei SIMELE SCHNEIDER fac, azi, ocolul lumii

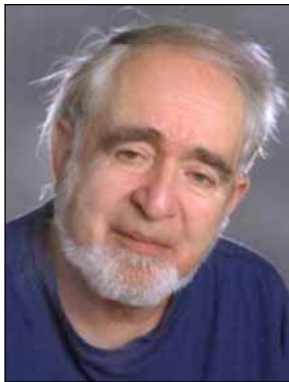
Aproape că nu făcea umbră. Puteai crede că soarele o străbate fără a pierde un foton. Părea un funigel gata să-și ia zborul, obediend, la prima adiere a vântului.

Eroare. Abia materială, Simele Schneider era o strună de vioară. Cum nu o putea răpi, vântul o făcea să cânte. Și aerul străveziu. Și verdele pădurii natale. Și galbenul nisipului din țara care avea s-o adopte. Căldura umană. Amintirile. Dragostea.

Poetă a unui idiom aproape secret, Simele Schneider ne-a părăsit în urmă cu zece ani. Persoană fragilă, avea o personalitate de o forță rară. Versurile ei, scrise în idiș, apoi în ivrit, puternice și grave, sunt în același timp sensibile și muzicale. Ceea ce i-a permis traducătorului lor în limba română, scriitorul și compozitorul Arie Leibisch-Laysch, care i-a fost alături vreme de 42 de ani, să le pună pe note.

Cântate sau rostite, armoniile versurilor lui Simele Schneider întreprind astăzi un meritat ocol al lumii.

HORIA ARAMĂ

Un poet israelian de valoare: Natan Zach

Poeții, indiferent de valoare, rar se fac cunoscuți dincolo de hotarele țării unde trăiesc. Există două explicații: lipsa „reclamei”, implicit, a interesului general pentru poezie, ca și dificultatea traducerii poeziei dintr-o limbă în alta. Sebastian Costin, poet de limba română, plecat din această lume în urmă cu mai mulți ani (în 1998), a avut generoasa inițiativă să traducă din creația unor confrăți israelieni, scriitorii de limbă ivrit: Amichai, Paghis, Zach ș.a. Bun cunoscător al artei sale, a ales pe cei mai valoroși.

Cine este Natan Zach? S-a născut la 13 decembrie 1930, la Berlin. A sosit (slavă Domnului că nu a rămas acolo, în Germania lui Hitler), în 1935, în Ereț Israel. A fost

militar în Războiul de Independență și în cel din 1967. A studiat filosofia, a publicat o serie de volume de versuri, eseuri despre Bergson și poezie, traduceri. Este un poet pătruns de istoria poporului evreu și de condiția sa istorică, iar poemul „La țărnuțelul zilelor” exprimă în versuri de largă respirație această trăsătură a sa: „am rămas pe țărnuțel, cu clădirile uriașe și mute / care nu știau să ne spună pentru care stăpân și de ce au fost înălțate” (n.n. - Pitom, Ramses erau cetăți ridicate de robii evrei); „și-au dat viața cu voie sau fără voie pentru / ideile complicate care le stăteau la îndemână” (n.n. - câtă istorie modernă!); „n-am știut ce e vina și ce este răsplata / căci era lumină puțină și nu era a noastră”

(extraordinar de sintetic exprimat Holocaustul); „viața omului nu era ușoară și se sfârșea / uneori în ape reci sau în cinematografe”... „porneau în direcții cunoscute, spre oameni de care știam foarte bine / ce au să ne spună”.

Natan Zach este un maestru al metaforelor: „cine putea ști că peste noapte va fi / gol ca o pasăre, greu ca o piatră” (despre tatăl mort în război); „aud ceva căzând, spuse vântul”; „noaptea, întunericul este cel mai puternic” ș.a. O adâncă înțelepciune se degajă din interiorul poemelor, ca mereas din pâinea proaspătă. Moderne, în formă, poemele au melodicitate biblică, autorul amintește de marele psalmist: „Uneori, în orele târzii ale nopții / stau și cânt. Ce-i trebuie omului? Cât de puțin îi trebuie / ca să existe?”; „Dă-mi ceea ce are copacul și ceea ce el nu va pierde”; „Frumusețea ei nu e știută / Vântul n-a povestit-o copacului”; „Să fii stăpân în casa ta / să te bați cu vântul, să șezi sub smochin / să urmărești vulpile răufăcătoare / în vii, să citești în cartea cenușii” (versuri preluate din „Biblioteca Petah Tikva”).

Natan Zach este un nume de mare poet.

BORIS MARIAN

După o săptămână petrecută la Festivalul Internațional de Poezie de la Val di Comino, mi-am spus că ar fi păcat să nu vizitez Roma, unde, pe lângă multe monumente, am nimerit și la Sinagoga din Roma... Lăsată, printr-o întâmplare, de o colegă, singură pe stradă, am întrebat o doamnă din stație: „Dove si trova la Sinagoga?”. Ea mi-a răspuns: „Oggi e Iom Kipur!”. Am înlemnit... Am înțeles pe loc că mi-a fost dat să merg acolo, că despărțirea de colega mea n-a fost întâmplătoare. Mi-a fost rușine că goana mea după altele pământestești m-a făcut să uit ceea ce pentru mine este foarte important... Ardeam de nerăbdare să ajung acolo... La Sinagoga Maggiore erau sute de oameni din Roma, dar și din alte țări... Spațiul din fața Sinagogii era ticsit de oameni. Zona era foarte bine păzită de carabinieri. Am văzut copii atât de frumoși, încât nu-mi venea să cred. Un băiețel de vreo doi ani cu o tichiuță albă și o eșarfă de mătase m-a atras prin dragă-lășenia lui. „Come ti chiami?”, l-am întrebat. „Davido”, am primit răspunsul. L-am mângâiat pe cap, i-am sărutat mânuța. Sinagoga Maggiore este o clădire impozantă ce se află în zona Monte Savello, un vechi cartier evreiesc. Comunitatea

Iom Kipur la Roma

• Sinagoga Maggiore din Roma

în limba ebraică („Șalom”), 12 sinagogi, un spital, o școală, un cămin cultural, un serviciu social, Arhiva Evreiască și, în sfârșit, Muzeul Evreiesc, unde am întâlnit evrei din toată lumea: America, Franța, Moscova, Singapore. După trecerea în revistă a unor documente de o valoare inestimabilă pentru istoria noastră (celebrul istoric al anticității Josephus Flavius a avut un rol preponderent în descrierea unei perioade din istoria neamului nostru, care, altminteri, s-ar fi scufundat în uitare), am intrat într-o sală unde am putut viziona un film cu ororile fascismului din Italia în perioada guvernării Mussolini... La ieșirea din sinagogă m-am plimbat într-un mic cartier evreiesc cu magazine, restaurante și chiar un mic „Mc Donald's” cașer. La Sinagoga Maggiore rugăciunea bătrânilor a fost ascultată. Iar eu, o biată poetă din Europa de Est, am fost invitată specială...

IZSAK MARTHA

Sheldon Meyer de la Oxford Press

Numele editorului care a condus 40 de ani Editura Oxford Press e mai puțin cunoscut publicului larg. Dar Oxford Press e un nume de mare prestigiu în lumea cărților fiindcă ea tipărește din... 1478!

Sheldon Mayer a murit zilele acestea, la 80 de ani, după patru decenii la conducerea editurii britanice. Sub îndrumarea lui, editura și-a extins mult activitățile în Statele Unite, abordând domenii noi pentru profilul ei, în general științific. A editat jazz și teatru muzical. Dar nu a abandonat specificul său, științific: în acești ani, Oxford Press a luat peste o duzină de premii Bancroft, acordate pentru lucrări istorice de prestigiu, precum și o serie de premii Pulitzer.

ANDREI BANC